

Handleiding

SEM

Sociaal Emotionele vaardigheden Meetinstrument voor kinderen

Auteurs:

Minne Fekkes¹, Brechtje de Mooij², Sara Hendriks³,
Iris Eekhout¹, Eiskje Clason³, Yvonne Schönbeck¹

1: TNO Child Health, 2: Universiteit van Amsterdam, 3: Gemeente Rotterdam

Contactpersoon:

Prof. Dr. Minne Fekkes, email: minne.fekkes@tno.nl, TNO Child Health

Dit werk, SEM – Sociaal Emotionele vaardigheden Meetinstrument voor kinderen, is gemaakt door Minne Fekkes, Brechtje de Mooij, Sara Hendriks, Iris Eekhout, Eiskje Clason en Yvonne Schönbeck en valt onder een [Creative Commons Naamsvermelding-NietCommercieel 4.0 Internationaal](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) (CC BY-NC 4.0). Dit werk mag worden gedeeld en aangepast voor niet-commerciële doeleinden, zolang de oorspronkelijke auteurs worden vermeld. Voor commercieel gebruik is toestemming vereist.

Contents

1. Wat kun je met de SEM?	3
2. SEM- en afzonderlijke subschalen	4
Zelfbewustzijn	4
Zelfmanagement	4
Relatievaardigheden	5
Verantwoorde keuzes maken	5
Sociaal bewustzijn	5
3. Afname-instructie	6
4. Data-analyse: scoring en interpretatie	7
Item score	7
Scoring per subschaal	7
Scoring totaal	7
5. Betrouwbaarheid en validiteit	9
Betrouwbaarheid per schaal	9
Validiteit	10
6. Theoretische achtergrond en verantwoording	15
7. Referenties	16
 BIJLAGE 1: SEM – Sociaal Emotionele vaardigheden Meetinstrument voor kinderen	17
BIJLAGE 2: Syntax in R	20
BIJLAGE 3: Syntax in SPSS	21

1. Wat kun je met de SEM?

De SEM is een vragenlijst die is ontwikkeld om inzicht te krijgen in de sociaal-emotionele vaardigheden van kinderen in de leeftijd van 8 tot 12 jaar. De vragenlijst bevat 32 items over het sociaal emotioneel functioneren. De vragen zijn verdeeld over 8 subschalen: welbevinden, emoties herkennen, zelfvertrouwen, emotieregulatie, empathie, effectieve communicatie, pro-sociaal gedrag, en probleemoplossend vermogen. De vragenlijst meet de vaardigheden van het kind in de afgelopen 2 weken. De vragenlijst wordt door het kind zelf ingevuld. Invullen kost ongeveer 10 minuten.

De resultaten geven inzicht in hoe kinderen zichzelf ervaren in het omgaan met emoties, sociale situaties en uitdagingen. Door de vragenlijst op meerdere momenten af te nemen, kunnen professionals de **ontwikkeling van kinderen volgen** over de tijd. Dit geldt zowel op **individueel niveau** - bijvoorbeeld om een kind meer gericht te ondersteunen - als op **groepsniveau**, bijvoorbeeld om het groepsklimaat te verbeteren of het effect van een interventie te meten.

De vragenlijst kan dus voor meerdere doeleinden worden ingezet:

- *Signalering en ondersteuning*: De resultaten kunnen helpen om sterke kanten en ontwikkelpunten van kinderen te signaleren. Dit maakt gerichte ondersteuning of interventie mogelijk.
- *Evaluatie en monitoring van interventies*: Door de vragenlijst op meerdere momenten af te nemen, bijvoorbeeld voor en na een interventie, kunnen veranderingen in sociaal-emotioneel functioneren en sociaal-emotionele vaardigheden worden gemeten. Dit kan zowel op individueel als op groepsniveau.
- *Onderbouwing van beleid*: De verzamelde gegevens op groepsniveau kunnen worden gebruikt om schoolbeleid of pedagogisch handelen te onderbouwen en te verbeteren. Dit kan helpen om onderbouwde keuzes te maken in pedagogisch en didactisch handelen, wat kan bijdragen aan het vormgeven van groepsgerichte aanpakken binnen de klas of school.

In deze handleiding worden de vragenlijst en de verschillende subschalen beschreven. Daarnaast bevat de handleiding praktische aanwijzingen voor de afname van de vragenlijst. Verder wordt aangegeven hoe de resultaten gescoord en geïnterpreteerd kunnen worden. Tenslotte wordt informatie over de betrouwbaarheid en validiteit van de vragenlijst gegeven.

2. SEM- en afzonderlijke subschalen

De SEM staat in bijlage1. De SEM omvat 32 items waarmee de volgende 8 subschalen worden gemeten.

Tabel 1 – Subschalen en aantal items van de SEM

Domein	Subschaal	Aantal items
<i>Zelfbewustzijn</i>	Welbevinden	4
	Zelfvertrouwen	4
	Emoties herkennen	4
<i>Zelfmanagement</i>	Emotieregulatie	4
<i>Relatievevaardigheden</i>	Effectieve communicatie	4
	Pro-sociaal gedrag	4
<i>Verantwoorde keuzes maken</i>	Probleemoplossend vermogen	4
<i>Sociaal bewustzijn</i>	Empathie	4
<i>Totaal Sociale Vaardigheden</i>	Alle schalen behalve	28
	Welbevinden	
<i>Totaal Sociaal emotioneel functioneren</i>	Alle schalen	32

Zelfbewustzijn

Welbevinden

Geeft aan in hoeverre een kind zich over het algemeen prettig en tevreden voelt, zowel op school als in sociale situaties. Een voorbeelditem is: *Ik voelde me vrolijk en was in een goede stemming.*

Zelfvertrouwen

Toont hoe zeker een kind zich voelt in contact met anderen, bijvoorbeeld of het zichzelf durft te uiten of initiatief neemt in sociale situaties. Een voorbeelditem is: *Ik voelde me op mijn gemak als ik met een groep kinderen praatte.*

Emoties herkennen bij jezelf

Meet in hoeverre een kind zijn of haar eigen gevoelens kan herkennen en benoemen, zoals verdriet, boosheid of blijheid. Een voorbeelditem is: *Ik herken wanneer ik me boos voel.*

Zelfmanagement

Emotieregulatie

Gaat over de manier waarop een kind met zijn of haar emoties omgaat, zoals hoe het omgaat

met boosheid of spanning. Een voorbeelditem is: *Ik weet wat ik kan doen om rustig te worden als ik boos ben.*

Relatievaardigheden

Effectieve communicatie

Beoordeelt hoe goed een kind zich verbaal kan uitdrukken in sociale situaties én in hoeverre het spanning of angst ervaart in contact met anderen. Een voorbeelditem is: *Ik probeer problemen met vrienden op te lossen door te praten.*

Pro-sociaal gedrag

Geeft aan of een kind bereid is anderen te helpen, te steunen en vriendelijk te zijn, bijvoorbeeld bij conflicten of als iemand verdrietig is. Een voorbeelditem is: *Als iemand buitengesloten wordt, probeer ik die persoon erbij te betrekken.*

Verantwoorde keuzes maken

Probleemoplossend vermogen

Toont in hoeverre een kind in staat is om problemen op een constructieve manier op te lossen. Een voorbeelditem is: *Als ik een probleem heb, probeer ik eerst rustig na te denken.*

Sociaal bewustzijn

Empathie

Geeft aan in hoeverre een kind begrijpt wat een ander denkt of voelt, ook als het zelf iets anders denkt of voelt. Het gaat hierbij dus om het herkennen van emoties bij anderen. Een voorbeelditem is: *Ik merk het als iemand boos is, ook als die persoon dat probeert te verbergen.*

Totaal Sociale Vaardigheden

Er kan een totaal score voor de sociale vaardigheden worden berekend. Dit is een optelling van de **7 schalen** die de vaardigheden meten; dat betreft dus de schalen *Zelfvertrouwen*, *Emoties herkennen*, *Emotieregulatie*, *Effectieve communicatie*, *Pro-sociaal gedrag*, *Probleemoplossend vermogen* en *Empathie*.

Totaal Sociaal emotioneel functioneren

Er kan een totaal score voor de hele SEM worden berekend, dit is dus een totaal voor het sociaal-emotioneel functioneren. Dit is een optelling van **alle 8 schalen** die in de SEM zijn opgenomen; dat betreft dus de schalen *Welbevinden*, *Zelfvertrouwen*, *Emoties herkennen*, *Emotieregulatie*, *Effectieve communicatie*, *Pro-sociaal gedrag*, *Probleemoplossend vermogen* en *Empathie*.

3. Afname-instructie

Beschikbaarheid: Gebruik van de vragenlijst is gratis. De vragenlijst kan worden gedownload via <https://publications.tno.nl/publication/34644915/nAZMaIKb/TNO-2025-SEM.pdf>

Geschikt voor leeftijd: 8-12 jaar

Duur afname: 10 minuten

Aantal items: 32 items

Aantal domeinen en schalen: 8 schalen

Referentie: Bij verwijzing naar de vragenlijst dient de volgende referentie te worden gebruikt: *Minne Fekkes, Brechtje de Mooij, Sara Hendriks, Iris Eekhout, Eiskje Clason & Yvonne Schönbeck, Handleiding SEM. Sociaal Emotioneel vaardigheden Meetinstrument voor kinderen. TNO, UvA, Gemeente Rotterdam, 2025.*

Voorbereiding voor afname:

1. *Materialen:* Zorg voor een digitale vragenlijst of kopie van de vragenlijst en een pen of potlood.
2. *Omgeving:* Zorg voor een rustige omgeving waar het kind zich op zijn/haar gemak voelt.
3. *Uitleg:* Leg het kind uit wat de bedoeling is van de vragenlijst. Vertel dat er geen goede of foute antwoorden zijn en dat het belangrijk is om eerlijk te antwoorden.
4. *Datum:* Help het kind indien nodig bij het invullen van de afnamedatum.

Instructies voor het kind bij afname:

1. *Algemeen:* Deze vragenlijst gaat over omgaan met vrienden, gevoelens en samenwerken. Vul eerst je naam, je leeftijd en de datum van vandaag in.
2. *Vragen:* Lees elke vraag rustig en goed.
3. *Antwoorden:* Er zijn steeds vijf antwoordvakjes waar je uit kunt kiezen. Van 'nooit' tot 'heel vaak' of van 'ik kan dit niet' tot 'ik kan dit heel goed'. Kies steeds het antwoord dat het beste bij jou past. Er zijn geen goede of foute antwoorden. Het is belangrijk dat je eerlijk antwoordt.
4. *Tijd:* Neem de tijd voor elke vraag. Het is niet erg als je even moet nadenken.
5. Bedank het kind voor het invullen van de vragenlijst. Leg uit - indien toepasselijk - dat de antwoorden zullen helpen om beter te begrijpen hoe het kind zich voelt en hoe het zich gedraagt in verschillende situaties.

4. Data-analyse: scoring en interpretatie

De antwoorden kunnen worden geanalyseerd om een beeld te krijgen van de sociaal-emotionele vaardigheden van het kind. Hoge scores wijzen op sterke sociaal-emotionele vaardigheden, terwijl lage scores wijzen op minder goede vaardigheden. In bijlage 2 staat een korte SPSS-syntax om de schaalscores te berekenen.

Item score

Elk antwoord wordt gescoord op een 5-punts schaal met de score van 0 tot 4:

• 0:	Nooit	of	Ik kan dit niet
• 1:	Heel soms	of	Ik kan dit een beetje
• 2:	Soms	of	Ik kan dit redelijk
• 3:	Vaak	of	Ik kan dit goed
• 4:	Heel vaak	of	Ik kan dit heel goed

Scoring per subschaal

De scores van de vragen binnen elke subschaal worden bij elkaar opgeteld voor een subschaalscore. Voor een betrouwbare berekening van de subschaalscore mag per subschaal maximaal 1 antwoord missen. In het geval van een missend antwoord wordt voor de betreffende subschaal de somscore gedeeld door het aantal wel ingevulde vragen van de betreffende subschaal en vermenigvuldigd met 4 (totaal aantal vragen in de subschaal). De subschaalscore die op deze wijze wordt verkregen kan variëren van 0 (minimale score) tot 16 (maximale score). Er is nog geen onderzoek naar de precieze scoreverdeling gedaan, maar een indicatie is op basis van een indeling in kwartielen hieronder weergegeven.

Interpretatie per subschaal:

- **0-4:** Zeer lage score op subschaal (1^e kwartiel)
- **4-8:** Lage score op subschaal (2^e kwartiel)
- **8-12:** Gemiddelde score op subschaal (3^e kwartiel)
- **12-16:** Hoge score op subschaal (4^e kwartiel)

Scoring totaal

Om een totaalscore te krijgen worden de scores van de 8 subschalen bij elkaar opgeteld. De totaalscore kan variëren van 0 (minimale score) tot 128 (maximale score). Ook de interpretatie van de totaalscore moet nog nader onderzocht worden. Een indeling op basis van kwartielen staat hieronder weergegeven.

Interpretatie totaalscore:

- **0 - 32:** Zeer laag sociaal-emotioneel functioneren (1^e kwartiel)
- **33-64:** Laag sociaal-emotioneel functioneren (2^e kwartiel)
- **65-96:** Gemiddeld sociaal-emotioneel functioneren (3^e kwartiel)
- **97-128:** Hoog sociaal-emotioneel functioneren (4^e kwartiel)

Naast de totaalscore op basis van alle afgenomen items, kan ook een totaalscore worden berekend die uitsluitend betrekking heeft op vaardigheden. Deze is gebaseerd op de 28 items uit de subschalen zelfvertrouwen, emoties herkennen, emotie regulatie, effectieve communicatie en sociale angst, pro-sociaal gedrag, probleem oplossend vermogen en empathie. De totaalscore vaardigheden kan variëren van 0 (minimale score) tot 112 (maximale score).

Interpretatie totaalscore vaardigheden:

- **0 - 28:** Zeer lage sociaal-emotionele vaardigheden (1^e kwartiel)
- **29-56:** Lage sociaal-emotionele vaardigheden (2^e kwartiel)
- **57-84:** Gemiddelde sociaal-emotionele vaardigheden (3^e kwartiel)
- **85-112:** Hoge sociaal-emotionele vaardigheden (4^e kwartiel)

5. Betrouwbaarheid en validiteit

Om de betrouwbaarheid en validiteit van de SEM te onderzoeken is in 2025 onderzoek uitgevoerd onder een landelijk cohort. Hiervoor is de vragenlijst afgenomen onder 392 ouders en kinderen uit het Ipsos I&O panel. Kinderen van 8 tot en met 12 jaar, 199 meisjes en 192 jongens (1 anders) vulden de vragenlijst in. Om te onderzoeken of de vragenlijst ook onderscheid kan maken tussen kinderen die goed en minder goed sociaal-emotioneel functioneren is aan de ouders een aantal vragen gesteld over het functioneren van hun kind. De resultaten daarvan staan in de paragraaf Validiteit op pagina 8.

Betrouwbaarheid per schaal

De betrouwbaarheid is onderzocht met behulp van Cronbach's alpha. De betrouwbaarheid van de totale SEM lijst is $\alpha = 0.94$, voor de 28 items die uitsluitend vaardigheden meten is dit hetzelfde ($\alpha = 0.94$). Voor de afzonderlijke subschalen is de betrouwbaarheid weergegeven in tabel 2. Betrouwbaarheid van de subschalen is goed en varieert van 0.73 tot 0.82.

Tabel 2 – Betrouwbaarheid subschalen SEM (n = 392)

Schaal	Cronbach's alpha
Welbevinden	0.76
Zelfvertrouwen	0.73
Emoties herkennen bij jezelf	0.82
Emotieregulatie	0.82
Effectieve communicatie	0.73
Pro-sociaal gedrag	0.77
Probleemoplossend vermogen	0.81
Empathie	0.77

Onderlinge relaties tussen subschalen

De onderlinge relaties tussen de verschillende subschalen is onderzocht door middel van correlaties. In Tabel 3 zijn deze correlaties tussen de subschalen weergegeven. Correlaties varieerden van 0.19 tot 0.69.

Tabel 3– Correlaties tussen de subschalen (n = 392)

Subschaal	Welbevinden	Zelfvertrouwen	Emoties herkennen bij jezelf	Emotieregulatie	Effectieve communicatie	Pro-sociaal gedrag	Probleemoplossend vermogen	Empathie
Welbevinden	1.00	0.60	0.26	0.43	0.40	0.34	0.44	0.19
Zelfvertrouwen	0.60	1.00	0.48	0.54	0.66	0.47	0.57	0.39
Emoties herkennen bij jezelf	0.26	0.48	1.00	0.50	0.62	0.54	0.52	0.43
Emotieregulatie	0.43	0.54	0.50	1.00	0.66	0.56	0.64	0.44
Effectieve communicatie	0.40	0.66	0.62	0.66	1.00	0.63	0.69	0.44
Pro-sociaal gedrag	0.34	0.47	0.54	0.56	0.63	1.00	0.61	0.49
Probleemoplossend vermogen	0.44	0.57	0.52	0.64	0.69	0.61	1.00	0.44
Empathie	0.19	0.39	0.43	0.44	0.44	0.49	0.44	1.00

Validiteit

Validiteit van de vragenlijst werd onderzocht aan de hand van ouder-gerapporteerde vragen. Ouders van de deelnemende kinderen beantwoordden 7 vragen die een indicatie geven van het sociaal emotioneel welzijn en de sociaal emotionele vaardigheden van hun kind. Voor elk van de 7 indicatoren is onderzocht of de score op de totale SEM en op alle subschalen verschilt tussen kinderen die positief en negatief scoren op de indicator. De resultaten van deze validiteitsanalyses staan per indicator weergegeven in tabel 4 t/m10. Uit de resultaten komt naar voren dat de totaalschaal en de score op vrijwel alle subschalen verschilt tussen kinderen die goed en minder goed scoren op de indicatoren. Kinderen die volgens hun ouders beter functioneren geven zichzelf ook hogere scores op de SEM. De validiteit van de totaalschaal en de afzonderlijke subschalen wordt hiermee bevestigd.

Tabel 4 – Hoe gaat uw kind om met andere mensen vergeleken met andere kinderen van dezelfde leeftijd?
(n = 392)

Subschaal	Hetzelfde of beter	Slechter
	N = 327	N = 65
	gemiddelde (sd)	gemiddelde (sd)
Welbevinden	11.76 (2.39)*	10.34 (2.43)*
Zelfvertrouwen	11.94 (2.44)*	9.62 (2.96)*
Emoties herkennen bij jezelf	11.5 (2.70)*	9.48 (3.31)*
Emotie regulatie	8.85 (3.12)*	5.86 (3.33)*
Effectieve communicatie	10.48 (2.79)*	7.92 (3.08)*
Pro-sociaal gedrag	10.56 (2.83)*	8.09 (3.53)*
Probleemoplossend vermogen	9.98 (2.94)*	7.31 (3.39)*
Empathie	10.16 (2.71)*	8.09 (3.14)*
Totaal score	85.22 (15.95)*	66.71 (18.31)*
Totaal score vaardigheden	73.46 (14.72)*	56.37 (17.13)*

NB: * = p-waarde van T-test voor het verschil in de schaalscore voor de indicator < 0.05.

Tabel 5 – Hoe gaat uw kind om met emoties vergeleken met andere kinderen van dezelfde leeftijd?

Subschaal	Hetzelfde of beter	Slechter
	N = 285	N = 107
	gemiddelde (sd)	gemiddelde (sd)
Welbevinden	11.88 (2.45)*	10.59 (2.20)*
Zelfvertrouwen	12.09 (2.31)*	10.11 (3.04)*
Emoties herkennen bij jezelf	11.59 (2.64)*	10.03 (3.27)*
Emotie regulatie	9.04 (3.08)*	6.51 (3.33)*
Effectieve communicatie	10.64 (2.71)*	8.5 (3.14)*
Pro-sociaal gedrag	10.61 (2.80)*	8.93 (3.50)*
Probleemoplossend vermogen	10.12 (2.95)*	7.99 (3.24)*
Empathie	10.22 (2.68)*	8.72 (3.13)*
Totaal score	86.20 (15.69)*	71.37 (18.43)*
Totaal score vaardigheden	74.32 (14.46)*	60.79 (17.28)*

NB: * = p-waarde van T-test voor het verschil in de schaalscore voor de indicator < 0.05.

Tabel 6 – Heeft uw kind zelfvertrouwen in nieuwe of moeilijke situaties?

Subschaal	Regelmatig of vaak	Soms of nooit
	N = 255	N = 137
	gemiddelde (sd)	gemiddelde (sd)
Welbevinden	11.88 (2.41)*	10.87 (2.41)*
Zelfvertrouwen	12.11 (2.53)*	10.51 (2.64)*
Emoties herkennen bij jezelf	11.48 (2.75)*	10.58 (3.10)*
Emotie regulatie	8.97 (3.12)*	7.20 (3.44)*
Effectieve communicatie	10.70 (2.71)*	8.85 (3.12)*
Pro-sociaal gedrag	10.60 (2.89)*	9.31 (3.29)*
Probleemoplossend vermogen	10.15 (2.90)*	8.40 (3.34)*
Empathie	10.02 (2.75)	9.44 (3.09)
Totaal score	85.91 (16.13)*	75.15 (18.51)*
Totaal score vaardigheden	74.03 (14.82)*	64.28 (17.37)*

NB: * = p-waarde van T-test voor het verschil in de schaalscore voor de indicator < 0.05.

Tabel 7 – Is uw kind angstig?

Subschaal	Regelmatig of vaak	Soms of nooit
	N = 38	N = 354
	gemiddelde (sd)	gemiddelde (sd)
Welbevinden	10.05 (2.31)*	11.69 (2.42)*
Zelfvertrouwen	9.76 (3.02)*	11.75 (2.57)*
Emoties herkennen bij jezelf	9.47 (3.65)*	11.34 (2.76)*
Emotie regulatie	6.92 (3.93)*	8.51 (3.24)*
Effectieve communicatie	8.05 (3.54)*	10.27 (2.85)*
Pro-sociaal gedrag	9.03 (3.50)*	10.27 (3.03)*
Probleemoplossend vermogen	7.76 (3.63)*	9.73 (3.06)*
Empathie	8.58 (3.45)*	9.95 (2.79)*
Totaal score	69.63 (21.17)*	83.50 (16.82)*
Totaal score vaardigheden	59.58 (19.91)*	71.81 (15.56)*

NB: * = p-waarde van T-test voor het verschil in de schaalscore voor de indicator < 0.05.

Tabel 8 – Maakt u zich zorgen over hoe uw kind omgaat met emoties of omgaat met andere mensen?

Subschaal	Regelmatig of vaak	Soms of nooit
	N = 45	N = 347
	gemiddelde (sd)	gemiddelde (sd)
Welbevinden	9.71 (2.69)*	11.76 (2.32)*
Zelfvertrouwen	9.16 (2.95)*	11.86 (2.48)*
Emoties herkennen bij jezelf	9.38 (3.58)*	11.39 (2.73)*
Emotie regulatie	5.98 (3.82)*	8.66 (3.15)*
Effectieve communicatie	7.58 (3.53)*	10.38 (2.76)*
Pro-sociaal gedrag	7.76 (3.63)*	10.46 (2.88)*
Probleemoplossend vermogen	7.60 (3.54)*	9.79 (3.04)*
Empathie	8.42 (3.80)*	9.99 (2.70)*
Totaal score	65.58 (21.20)*	84.30 (16.06)*
Totaal score vaardigheden	55.87 (19.98)*	72.54 (14.88)*

NB: * = p-waarde van T-test voor het verschil in de schaalscore voor de indicator < 0.05.

Tabel 9 – Heeft iemand anders ooit aangegeven zich zorgen te maken over hoe uw kind omgaat met emoties of omgaat met andere mensen?

Subschaal	Ja	Nee
	N = 77	N = 315
	gemiddelde (sd)	gemiddelde (sd)
Welbevinden	10.27 (2.39)*	11.83 (2.37)*
Zelfvertrouwen	10.06 (2.90)*	11.92 (2.49)*
Emoties herkennen bij jezelf	10.19 (3.26)*	11.40 (2.77)*
Emotie regulatie	6.92 (3.78)*	8.70 (3.13)*
Effectieve communicatie	8.47 (3.26)*	10.44 (2.79)*
Pro-sociaal gedrag	9.19 (3.68)*	10.38 (2.89)*
Probleemoplossend vermogen	7.94 (3.47)*	9.93 (2.97)*
Empathie	9.09 (3.42)*	9.99 (2.72)*
Totaal score	72.14 (20.25)*	84.60 (16.18)*
Totaal score vaardigheden	61.87 (19.10)*	72.77 (14.95)*

NB: * = p-waarde van T-test voor het verschil in de schaalscore voor de indicator < 0.05.

Tabel 10 – Is uw kind gelukkig en tevreden?

	Soms of regelmatig N = 65	Vaak of heel vaak N = 327
Subschaal	gemiddelde (sd)	gemiddelde (sd)
Welbevinden	9.31 (2.38)*	11.97 (2.22)*
Zelfvertrouwen	9.95 (2.69)*	11.87 (2.56)*
Emoties herkennen bij jezelf	9.74 (3.2)*	11.45 (2.76)*
Emotie regulatie	6.71 (3.75)*	8.68 (3.16)*
Effectieve communicatie	8.35 (3.12)*	10.39 (2.85)*
Pro-sociaal gedrag	8.98 (3.02)*	10.38 (3.06)*
Probleemoplossend vermogen	8.17 (3.12)*	9.81 (3.12)*
Empathie	9.17 (2.68)*	9.94 (2.91)*
Totaal score	70.38 (18.30)*	84.49 (16.69)*
Totaal score vaardigheden	61.08 (17.19)*	72.52 (15.59)*

NB: * = p-waarde van T-test voor het verschil in de schaalscore voor de indicator < 0.05.

6. Theoretische achtergrond en verantwoording

De indeling van de subschalen van de SEM is mede gebaseerd op het **CASEL-framework** (Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning)(CASEL, 2020). CASEL is een internationaal erkend model voor sociaal-emotioneel leren (SEL). Het beschrijft vijf kerncompetenties die kinderen helpen om succesvol te functioneren op school, thuis en in de samenleving. In de nieuw ontwikkelde vragenlijst zijn deze vijf domeinen opgenomen. Deze vijf domeinen vormen samen een brede basis voor sociaal-emotionele ontwikkeling:

1. **Zelfbewustzijn**
Kinderen leren hun eigen gevoelens, gedachten en sterke kanten herkennen. Ze ontwikkelen een positief zelfbeeld en zelfvertrouwen.
2. **Zelfmanagement**
Dit gaat over het omgaan met emoties, het stellen van doelen en het volhouden van taken. Kinderen leren omgaan met stress en impulsen.
3. **Sociaal bewustzijn**
Kinderen leren zich inleven in anderen, rekening houden met verschillen en respectvol omgaan met anderen.
4. **Relatievaardigheden**
Dit domein richt zich op het opbouwen en onderhouden van positieve relaties. Kinderen leren communiceren, samenwerken en conflicten oplossen.
5. **Verantwoorde keuzes maken**
Kinderen leren om weloverwogen beslissingen te nemen over hun gedrag en sociale interacties.

De subschalen van de SEM kunnen op de volgende manier worden ondergebracht binnen de CASEL domeinen:

Zelfbewustzijn

- Welbevinden
- Zelfvertrouwen
- Emoties herkennen bij jezelf

Zelfmanagement

- Emotieregulatie

Relatievaardigheden

- Effectieve communicatie
- Pro-sociaal gedrag

Verantwoorde keuzes maken

- Probleemoplossend vermogen

Sociaal bewustzijn

- Empathie

Daarnaast zijn de items van de subschaal welbevinden deels gebaseerd op de WHO-5 well-being index en de items voor de subschaal empathie gebaseerd op AMES (Vossen, 2015). Daarnaast zijn items voor andere subschalen deels gegenereerd met ChatGPT en Copilot. Deze handleiding is deels met Copilot gegenereerd.

7. Referenties

CASEL - Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL). (2020). *CASEL's SEL Framework: What Are the Core Competencies and Where Are They Promoted?* Retrieved from <https://casel.org/fundamentals-of-sel/what-is-the-casel-framework/>

Vossen, H.G.M., Piotrowski, J.T., Valkenburg, P.M. (2015). [Development and Validation of the Adolescent Measure of Empathy and Sympathy \(AMES\)](#). *Personality and Individual Differences*, 74, 66-71.

The World Health Organization-Five Well-Being Index (WHO-5) [The World Health Organization-Five Well-Being Index \(WHO-5\)](#)

BIJLAGE 1: SEM – Sociaal Emotionele vaardigheden Meetinstrument voor kinderen

(zie volgende pagina)

SEM

Vragen over omgaan met gevoelens, vrienden en samenwerken

- Deze vragenlijst heeft 32 vragen.
- De vragen gaan over de laatste twee weken. Kies steeds het antwoord dat beste bij jou past.
- Er zijn geen goede of foute antwoorden. Het is belangrijk dat je eerlijk antwoordt.

Mijn naam: -----	Leeftijd: ---- jaar	Ik ben een: ☐ jongen ☐ meisje ☐ anders/zeg ik niet	Datum vandaag: ---- / --- / -----
---------------------	------------------------	---	--------------------------------------

Denk aan de laatste twee weken. Vul het antwoord in dat het beste bij jou past.

		Nooit	Heel soms	Soms	Vaak	Heel vaak
w1	Ik voelde me vrolijk en was in een goede stemming.	☐	☐	☐	☐	☐
w2	Ik voelde me rustig en ontspannen.	☐	☐	☐	☐	☐
w3	Mijn dagen waren gevuld met dingen die ik leuk vind.	☐	☐	☐	☐	☐
w4	Ik had zin in de dag als ik wakker werd.	☐	☐	☐	☐	☐
z1	Ik was trots op de dingen die ik heb gedaan.	☐	☐	☐	☐	☐
z2	Ik voelde me op mijn gemak als ik met een groep kinderen praatte.	☐	☐	☐	☐	☐
z3	Ik vond het makkelijk om iemand uit te nodigen om samen iets leuks te doen.	☐	☐	☐	☐	☐
z4	Ik durfde mijn mening te geven als ik iets anders dacht dan anderen.	☐	☐	☐	☐	☐
E1	Ik heb goed door hoe anderen zich voelen.	☐	☐	☐	☐	☐
E2	Ik weet meestal hoe mensen zich voelen, nog voordat ze het me hebben verteld.	☐	☐	☐	☐	☐
E3	Ik merk het als iemand boos is, ook als die persoon dat probeert te verbergen.	☐	☐	☐	☐	☐
E4	Ik heb het door als iemand vrolijk doet, terwijl die persoon dat niet is.	☐	☐	☐	☐	☐
R1	Ik kan mezelf geruststellen als ik bang of zenuwachtig ben. (Bijvoorbeeld: 'Het komt wel goed')	☐	☐	☐	☐	☐
R2	Ik weet wat ik kan doen om rustig te worden als ik boos ben.	☐	☐	☐	☐	☐
R3	Als ik me rot of slecht voel, doe ik iets om mezelf op te vrolijken.	☐	☐	☐	☐	☐
R4	Als ik me niet fijn voel, kan ik daar met anderen over praten.	☐	☐	☐	☐	☐

GA VERDER OP DE ACHTERKANT

Denk aan de laatste twee weken. Vul het antwoord in dat het beste bij jou past.

		Ik kan dit niet	Ik kan dit een beetje	Ik kan dit redelijk	Ik kan dit goed	Ik kan dit heel goed
C1	Ik probeer problemen met vrienden op te lossen door te praten.	☐	☐	☐	☐	☐
C2	Als iemand iets doet wat ik niet fijn vind, durf ik dat te zeggen.	☐	☐	☐	☐	☐
C3	Als ik met anderen wil spelen, vraag ik of ik mag meedoen.	☐	☐	☐	☐	☐
C4	Als ik niet begrijp wat iemand bedoelt, stel ik een vraag om het te begrijpen.	☐	☐	☐	☐	☐

S1	Ik geef complimenten aan anderen.	☐	☐	☐	☐	☐
S2	Ik houd rekening met wat anderen willen, ook als ik liever iets anders wil.	☐	☐	☐	☐	☐
S3	Als iemand buitengesloten wordt, vraag ik of die persoon wil meedoen.	☐	☐	☐	☐	☐
S4	Als ik iemand zie die verdrietig is, vraag ik of ik iets kan doen om te helpen.	☐	☐	☐	☐	☐

P1	Ik probeer een andere oplossing te vinden als mijn eerste idee niet werkt.	☐	☐	☐	☐	☐
P2	Ik vraag om hulp als iets niet lukt.	☐	☐	☐	☐	☐
P3	Als ik een probleem heb, probeer ik eerst rustig na te denken.	☐	☐	☐	☐	☐
P4	Als ik een fout maak, probeer ik ervan te leren.	☐	☐	☐	☐	☐

Hieronder nog vier vragen over gevoelens.

Heb je een gevoel niet gehad? Vul dan in hoe goed je denkt dat je dit zou kunnen herkennen.

		Ik kan dit niet	Ik kan dit een beetje	Ik kan dit redelijk	Ik kan dit goed	Ik kan dit heel goed
H1	Ik kan herkennen welke gevoelens ik heb als ik iets vervelends meemaak.	☐	☐	☐	☐	☐
H2	Ik herken wanneer ik me boos voel.	☐	☐	☐	☐	☐
H3	Ik merk wanneer ik verdrietig ben.	☐	☐	☐	☐	☐
H4	Ik weet wanneer ik bang of zenuwachtig ben.	☐	☐	☐	☐	☐

EINDE

SEM – Sociaal Emotionele vaardigheden Meetinstrument voor kinderen is gemaakt door Minne Fekkes, Brechtje de Mooij, Sara Hendriks, Iris Eekhout, Eiskje Clason en Yvonne Schönbeck en valt onder een [Creative Commons Naamsvermelding-NietCommercieel 4.0 Internationaal](#) (CC BY-NC 4.0). Dit werk mag worden gedeeld en aangepast voor niet-commerciële doeleinden, zolang de oorspronkelijke auteurs worden vermeld. Voor commercieel gebruik is toestemming vereist.

BIJLAGE 2: Syntax in R

```
#compute subscales
datsev <- data |>
mutate(
  welbevinden = {
    vals <- across(c(W1, W2, W3, W4))
    na_count <- rowSums(is.na(vals))
    score <- 4 * rowMeans(vals, na.rm = TRUE)
    ifelse(na_count <= 1, score, NA_real_)
  },
  zelfvertrouwen = {
    vals <- across(c(Z1, Z2, Z3, Z4))
    na_count <- rowSums(is.na(vals))
    score <- 4 * rowMeans(vals, na.rm = TRUE)
    ifelse(na_count <= 1, score, NA_real_)
  },
  empathie = {
    vals <- across(c(E1, E2, E3, E4))
    na_count <- rowSums(is.na(vals))
    score <- 4 * rowMeans(vals, na.rm = TRUE)
    ifelse(na_count <= 1, score, NA_real_)
  },
  emotieregulatie = {
    vals <- across(c(R1, R2, R3, R4))
    na_count <- rowSums(is.na(vals))
    score <- 4 * rowMeans(vals, na.rm = TRUE)
    ifelse(na_count <= 1, score, NA_real_)
  },
  communicatiesocialeangst = {
    vals <- across(c(C1, C2, C3, C4))
    na_count <- rowSums(is.na(vals))
    score <- 4 * rowMeans(vals, na.rm = TRUE)
    ifelse(na_count <= 1, score, NA_real_)
  },
  prosociaal = {
    vals <- across(c(S1, S2, S3, S4))
    na_count <- rowSums(is.na(vals))
    score <- 4 * rowMeans(vals, na.rm = TRUE)
    ifelse(na_count <= 1, score, NA_real_)
  },
  probleemoplossend = {
    vals <- across(c(P1, P2, P3, P4))
    na_count <- rowSums(is.na(vals))
    score <- 4 * rowMeans(vals, na.rm = TRUE)
    ifelse(na_count <= 1, score, NA_real_)
  },
  emotiesherkennen = {
    vals <- across(c(H1, H2, H3, H4))
    na_count <- rowSums(is.na(vals))
    score <- 4 * rowMeans(vals, na.rm = TRUE)
    ifelse(na_count <= 1, score, NA_real_)
  },
  totaalscore = rowSums(across(c(welbevinden, zelfvertrouwen, empathie,
    emotieregulatie, communicatiesocialeangst, prosociaal, probleemoplossend,
    emotiesherkennen))),
  ts_vaardigheden = rowSums(across(c(zelfvertrouwen, empathie,
    emotieregulatie, communicatiesocialeangst, prosociaal, probleemoplossend,
    emotiesherkennen)))
)
```

BIJLAGE 3: Syntax in SPSS

* Bereken subschalen met max 1 missing toegestaan.

COMPUTE welbevinden = MEAN.3(W1, W2, W3, W4) * 4.

COMPUTE zelfvertrouwen = MEAN.3(Z1, Z2, Z3, Z4) * 4.

COMPUTE empathie = MEAN.3(E1, E2, E3, E4) * 4.

COMPUTE emotieregulatie = MEAN.3(R1, R2, R3, R4) * 4.

COMPUTE communicatiesocialeangst = MEAN.3(C1, C2, C3, C4) * 4.

COMPUTE prosociaal = MEAN.3(S1, S2, S3, S4) * 4.

COMPUTE probleemoplossend = MEAN.3(P1, P2, P3, P4) * 4.

COMPUTE emotiesherkennen = MEAN.3(H1, H2, H3, H4) * 4.

* Bereken totaalscore (som van subschalen).

COMPUTE totaalscore = SUM(welbevinden, zelfvertrouwen, empathie, emotieregulatie,
communicatiesocialeangst, prosociaal, probleemoplossend, emotiesherkennen).

COMPUTE ts_vaardigheden = SUM(zelfvertrouwen, empathie, emotieregulatie,
communicatiesocialeangst, prosociaal, probleemoplossend, emotiesherkennen).

* Geef labels aan de subschalen en totaalscore.

VARIABLE LABELS

welbevinden "Welbevinden"

zelfvertrouwen "Zelfvertrouwen"

emotiesherkennen "Emoties herkennen bij jezelf"

emotieregulatie "Emotie regulatie"

communicatiesocialeangst "Effectieve communicatie en sociale angst"

prosociaal "Pro-sociaal gedrag"

probleemoplossend "Probleemoplossend vermogen"

empathie "Empathie"

totaalscore "Totaal score subschalen".

ts_vaardigheden "Totaal score voor uitsluitend vaardigheden".

* Geef labels aan de oorspronkelijke items.

VARIABLE LABELS

W1 "Ik voelde me vrolijk en was in een goede stemming."

W2 "Ik voelde me rustig en ontspannen."

W3 "Mijn dagen waren gevuld met dingen die ik leuk vind."

W5 "Ik had zin in de dag als ik wakker werd."

Z1 "Ik was trots op de dingen die ik heb gedaan."

Z2 "Ik voelde me op mijn gemak als ik met een groep kinderen praatte."

Z3 "Ik vond het makkelijk om iemand uit te nodigen om samen iets leuks te doen."

Z4 "Ik durfde mijn mening te geven als ik iets anders dacht dan anderen."

E1 "Ik heb goed door hoe anderen zich voelen."

E2 "Ik weet meestal hoe mensen zich voelen, nog voordat ze het me hebben verteld."

E3 "Ik merk het als iemand boos is, ook als die persoon dat probeert te verbergen."

E4 "Ik heb het door als iemand vrolijk doet, terwijl die persoon dat niet is."

R1 "Ik kan mezelf geruststellen als ik bang of zenuwachtig ben. (Bijvoorbeeld: Het komt wel goed)"

R2 "Ik weet wat ik kan doen om rustig te worden als ik boos ben."

R3 "Als ik me rot of slecht voel, doe ik iets om mezelf op te vrolijken."

R4 "Als ik me niet fijn voel, kan ik daar met anderen over praten."

C1 "Ik probeer problemen met vrienden op te lossen door te praten."

C2 "Als iemand iets doet wat ik niet fijn vind, durf ik dat te zeggen."

C3 "Als ik met anderen wil spelen, vraag ik of ik mag meedoen."

C4 "Als ik niet begrijp wat iemand bedoelt, stel ik een vraag om het te begrijpen."

S1 "Ik geef complimenten aan anderen."

S2 "Ik houd rekening met wat anderen willen, ook als ik liever iets anders wil."

S3 "Als iemand buitengesloten wordt, vraag ik of die persoon wil meedoen."

S4 "Als ik iemand zie die verdrietig is, vraag ik of ik iets kan doen om te helpen."

P1 "Ik probeer een andere oplossing te vinden als mijn eerste idee niet werkt."

P2 "Ik vraag om hulp als iets niet lukt."

P3 "Als ik een probleem heb, probeer ik eerst rustig na te denken."

P4 "Als ik een fout maak, probeer ik ervan te leren."

H1 "Ik kan herkennen welke gevoelens ik heb als ik iets vervelends meemaak."

H2 "Ik herken wanneer ik me boos voel."

H3 "Ik merk wanneer ik verdrietig ben."

H4 "Ik weet wanneer ik bang of zenuwachtig ben."

EXECUTE.